

מאת אורי אבנרי

31 בינואר - 2 בפברואר 1972 עתיקות, פורנוגרפיה ושרהביטחון

מנוי וגמור עם הכנסת, על כל סיעותיה, להעלים לחלוטין את ההוכחות המצטברות על הפרת-החוק השיטתית של שר-הביטחון. באותה מידה, מנוי וגמור עימנו להעלות נושא עקרוני זה ולהטובע מסקנות. זהו מאבק הלוטש יותר ויותר צורה של מלחמת גרילה. השבוע באה לנו הזדמנות, כאשר דיבר יגאל אלון, בסקירתו על התרבות בישראל, על "ונדאליזם לנוף, לצומח, לעתיקות ולאתרים היסטוריים", לא היה זה אלא תשלום מסשפתיים, שאיש לא שם לב אליו. בסוף נאומו על התרבות הישראלית (ראה מיט-גרת), הוספתי כמה מילים על נושא זה:

אורי אבנרי: כבוד היושב ראש, כיוון שנשארה לי דקה, הייתי רוצה לרדת מהמישור הגבוה למישור נמוך יותר.

אני שמח ששרהביטחון והתרבות התייחס בדבריו ל"ונדאליזם" נגד עתיקות הארץ. אך שרהביטחון והתרבות, המופקד על הפעלת חוק העתיקות, והממלוגן על ונדאליזם נגד עתיקות, חייב קודם כל להכות על חטא על חזונו שלו עצמו. הרי הוא השר האחראי.

אחד הגורמים להתפשטות הונדאליזם הזה הוא היחס של אספה ואיפה כלפי מפירי חוק-העתיקות, על פי שרי קוליס פוליטיים, אישיים או אחרים...

זלמן שובל (ע"מ): למה לך לעסוק בעת"י קות? פורנוגרפיה מוכרת יותר עיתונים.

אורי אבנרי: האם כך תכנה את עיסוקי שר-הביטחון?

אלום אין זה עניינו של שרהביטחון והתרבות. אני מעוניין מאוד לפתוח בויכוח על כך עם אנשי רפ"י, וזה נמנע ממני עליידי יו"ר הכנסת, שפסל את הצעותי לסדר-היום. אבל כרגע אני מדבר במיטגרת של ויכוח על תפקידי שרהביטחון והתרבות.

אחת המשימות המוטלות עליך, אדוני שרהביטחון והתרבות, היא לשמור על עתיקות ישראל. כבוד השר אינו ממלא את תפקידו כראוי, אם הוא סובל במשרדו יחס של איפה ואיפה.

בימים האחרונים התפרסם מיכתב מוזעו, של מי שהיה ראש אגף העתיקות במשרד-הביטחון, הפרופסור ייבין, במכתבו הוא מכריז במלים פשוטות: אנחנו שתקנו והתרבות המפורות-החוק של אישיות מסוימת, כי רצינו למנוע את פירסום הדבר בעיתונות.

זוהי פילוסופיה מזורה ביותר של שמירה על חוק, ואני מקווה ששר הביטחון יצהיר היום בפני הכנסת שיחס זה לא יימשך.

מובן שיגאל אלון לא העז בדברי תשובתו להגיב אף במילה אחת על אתגר זה, אבל לא הרפינו ממנו. אחרי דברי התשובה של השר, קראתי מעל הדוכן את הצעת-החלטה, שגרמה בניגוד למקובל למטר קריאות בנינים, שרק חלק מהן נרשם בפרוטוקול:

אורי אבנרי: הצעת-היסיכום של סיעת העולם הזה — כוח-חדש היא:

(1) הכנסת רושמת לפנייה את דברי הקיסרוג של שר-הביטחון והתרבות על "היחס הונדאלי לנוף, לצומח, לעתיקות ולאתרים היסטוריים", ותובעת ממשרד-הביטחון והתרבות פעולה נמרצת, ללא משוא-פנים, להבטחת עתיקות הארץ.

(2) הכנסת מביעה את מורת-רוחה על כך שעד כה לא נטט אגף העתיקות שום יוזמה כדי לתבוע לדין עבריינים רמי-מעלה —

קריאה: השר לא דיבר על ארכיאולוגיה!
מרדכי סורקיס: נכנס בך דיבוק הארכיאולוגיה.

אורי אבנרי: אין אני היחיד שנכנס בו דיי בוק ארכיאולוגי. (צחוק ממושך באולם). דיבוק גורר דיבוק.

(2) הכנסת מביעה את מורת-רוחה על כך שעד כה לא נטט אגף העתיקות שום יוזמה כדי לתבוע לדין עבריינים רמי-מעלה, המפירים באופן שיטתי את פקודת-העתיקות. הכנסת מגנה את הודאתו של מי שהיה ראש אגף העתיקות, שלא תבע לדין עבריינים מסויים כדי למנוע פירסום עבירותיו בעיתונות.

מרדכי סורקיס: תעזוב כבר את משה דיין!
אורי אבנרי: הרי אתה לא יודע על מי אני מדבר, אז למה אתה מפריע?
היו"ר מרדכי זך: חבר-הכנסת סורקיס, אתה משיג בדיוק ההיפך הגמור ממה שאתה רוצה להשיג. תן לחבר-הכנסת אבנרי לקרוא מה שהוא רוצה.

אורי אבנרי: (3) הכנסת תובעת משר הביטחון והתרבות להתערב באופן פעיל כדי לשים קץ להמשך השחתת נוף הארץ, ובעיקר נוף ירושלים, עליידי וונדאליזם בניית.

(4) הכנסת מטילה על שר הביטחון והתרבות לפעול בייחוד תוקף לעידוד היצירה התרבותית בספרות, בתיאטרון, בסרט ובטלוויזיה.

הצעה זו נדחתה, כמונן, פה אחד.

הדה-מזריזציה:

קומדיה בהמשכים

ברגע שנשתיימה תקופת כהונתה של הרבנות הראשית, הגשנו הצעה דחופה לסדר-היום. אולם היו"ר והסגנים שללו את הדחיפות. רק אחרי הגשת עירעור בפני ועדת-הכנסת, הוכרה הדחיפות.

הנמקת הצעתנו (שבעיקבותיה החליטה הכנסת במפתיע לקיים בקרוב ויכוח כללי על נושא זה במליאה), אמרנו:

אורי אבנרי: מזה 36 שעות אין רבנות ראשית בישראל. והנה — אמות הסיפים לא רעדו, ברקים לא ירדו מן השמיים (מלבד הרעמים והברקים בסיעת המפד"ל). המדינה המשיכה להתקיים.

אם כן, לשם מה דררשה רבנות ראשית מטעם?

האם לשם ייצוג?
אוי לייצוג הזה!

אם אותה הצגה, אותה קומדיה בהמשכים, הקרוייה בחירת הרבנים הראשיים, נועדה להוסיף כבוד והדר לדת ישראל — אוי לה ואוי לדת.

גם בעירת-הפיתוח הנידחת ביותר אין הבחירות לרשות המקומית מצטיינות בשפע כזה של קנוניות, של סחר-מכר, של מקח-ומכר, כמו הבחירות לכהונה הרמה ביותר של דת ישראל!

אם היתה דרושה עוד הוכחה עד כמה חיונית ההפרדה בין דת ומדינה, בין רוח ותקף

הרב גורן (במלחמת ששת הימים)

ציב, בין גדולים בתורה וגדולים בקנוניות — הרי סופקה עליידי פרשה עכורה ומתמשכת זו.

כל ילד במדינה יודע על מה סובבים הדברים. צמרת השלטון החילוני החליטה שיש להביא, בכל מחיר, לבחירת הרב שלמה גורן לרב ראשי אשכנזי בישראל.

אליעזר שושנסקי: אתה הרי מטפל בדיינים. מה יש לך עם רבנים?
אורי אבנרי: גם הדיינים וגם הרבנים פוסקים בעתיקות.

זהו מינוי חילוני. למענו, מופעלים לחצים חילוניים. נעשה הכל כדי למנוע בכוח את היות פעתו של מועמד יריב.

אם תצליח קנוניה זו — איזה תוקף מוסרי, איזה תוקף דתי, יהיה למינוי כזה? הוא שווה לתוקף המוסרי והדתי שהיה למינוי ביסופים באותן מדינות שבהן מינוי ראשי השלטון החילוני, הקיסרים והמלכים, את אנשי-שלומם כנסיי הכנסיה.

ולעומת הרב גורן — הרב אונטרמן.

גילו מתקדם, ועימו אי-הרצון להיפרד מהכס הרם.

יש כס רם אחר — ברומא — אשר בעליו אינו מוגר בל בגיל. אולם אפילו בוואטיקאן, השמרני במוסדות העולם, יצאה הוראה מאת האפיפיור לקארדינאלים להתפטר בהגיעם לגיל זיקנה.

למעשה מבקשים תומכי הרב אונטרמן להנחיל לו מעמד אפיפיורי, מעמד של כהונה לפי החיים. אם כי יש הרוחשים שמושאלתם האמיתית של תומכי אונטרמן אינה, בעצם, אלא למנוע את מינויו של גורן.

על כך טוענת המדינה. על כך מושבת הרבנות. כל זה נראה לעסקני המימסד הדתי חשוב יותר מכבוד הדת ותורת ישראל.

אולם אם פעולתם של עסקני המימסד הדינית היא מבישה, הרי פעולת המימסד החילוני נייכביכול מחפירה ממש.

מטעמים של נוחיות קואליציונית ותאוות-שילטון שאינה יודעת גבול, מסרו ראשי מימסד זה לידי העסיקנים הדתיים את השררה הבלעדית על חיי האישות של אורחי ישראל היהודיים.

הם — העסקנים החילוניים — השליטו את ההלכה על חיי האזרחים הכופרים בהלכה. בכך יצרו סילופים על גבי עיוותים: כוהנים וגרושות, קראים, ממזרים, ראש-הממשלה החילונית מפארת את טוהר הגזע היהודי. המדינה רושמת את שני ילדיה של סגן-אלוף בני שליט כיהודים, ואת אחיהם, בן לאותו אב ולאותה אם, כסורילאום.

יצחק רפאל: נגד הרבנות מותר לדבר. אבל אתה מדבר עכשיו נגד בית-המשפט.

אורי אבנרי: בית-המשפט נאלץ לשפוט על פי החוק. אני מתמרמר על החוק.

כאשר מגיעים מים עד נפש, כאשר התמרמרות הציבור מכה גלים גבוהים מדי, כאשר הכפייה הדתית הכללית מגיעה לשיאה בפרשות מיוחדות, כמו זו של האח והאחות לנגר — מה עושה הממשלה החילונית? תחת להפיק את המסקנה ולהפריד בין המדינה והדת, לטובת המדינה ולטובת הדת, מחפשים דרך של קנוניה. קנוניה שהיא ברושה למדינה, ועוד יותר ברושה לדת.

כי מה נעשה כאן, בעצם?
ראש-הממשלה הבטיחה למצוא פתרון לבעיית האח והאחות לנגר, על אספה ועל המה של ההלכה.

האחות לנגר, היא יודעת כי הרב שלמה גורן מוכן לתת יד להגישמת ההבטחה, עליידי פסקדין שיקבע כי השניים אינם ממזרים.

כדי להשיג זאת, רוצה הגברת מאיר לכפות את הרב גורן על המימסד הדתי, ואם יש צורך — בכוח.

נסים אליעזר: אתה ממשיך, בדרכך, להפחיד מדנים. זה הכל!

אורי אבנרי: אני מציע גם לך להקשיב. (קריאות באולם נגד אליעזר).

נסים אליעזר: מה יש לך? האם הוא רוצה לתקן איזה דבר? הוא רוצה להביא למדנים בתוך העם. אז אינני מסכים איתו.

אורי אבנרי: אני מציע לך לחשוב על הבעיה העקרונית.

מה פירוש הדבר?

מה היינו אומרים, אוך היינו מזדעזעים, איזו היה שרי-המישפטים ממויני למנות שרי פט מתוך כוונה ברורה שהשופט יטפל, אחרי המינוי, כתיק מסויים, ויתן שם פסקדין מסויים, שעליו הצהיר מראש?

ואילו הרב גורן עצמו — אם דעתו היא שיש לבצע דה-מזריזציה של האח והאחות — מדוע לא יקים היום בית-דין יחד עם הרב ניסים, ויבצע את הדבר — שלא תמורת מינוי לרב ראשי?

אנו מציעים לכנסת לדון בלקח הפרשה, ולהסיק את המסקנה.

הלוקח הוא, שאין מקום ואין צורך במעמד ממלכתי של הרבנות הראשית. מעמד זה הוא דרעת הרבנים, דרעת הרבנות, דרעת הדת — כשם שהוא דרעת הציבור ודרעת המדינה.

המוסד הדתי העליון צריך להיבחר עליידי הציבור הדתי עצמו, מתוך שיקולים דתיים טהורים, על פי אמות-מידה של גדולה בתורה. החלטותיו צריכות לחול על מי שמקבל את מיצוות הדת, ועליו בלבד. החילוניים אינם צריכים לבחור ברבנות, ואסור שתהיה לרבנות סמכות על חיי החילוניים.

אין זה עניין לכנסת, אין זה עניין לבלתי-אממינים, ועצם התערבותו כאנשים חילוניים בתהליך זה היא פסיד לה מעיקרה.

הקומדיה הזאת צריכה להיפסק.

בשעתו, עמדתו על דוכן זה והתערבותו עם חבר-כנסת על בקבוק יסקי כשר, חלש תקום הרבנות במועד שנקבע אז. חבר-הכנסת היה חדש ובלתי-מונסה, והתערב. הוא הפסיד בתערבות. הרבנות לא קמה.

לאחר מכן, כאשר נקבע מועד חודש, הצעתי מעל דוכן זה לאותו חבר-כנסת לחזור ולהתערב שלא תקום הרבנות. אבל הפעם היה כבר מנוסה, ולא הסכים להתערבות. המועד בא ועבר. הרבנות החדשה לא קמה ולא תקום במהרה, והקומדיה יכולה להימשך ולהימשך, עד שיימצא פתרון מידי אדם או מידי שמיים.

יש להפסיק את המישחק. על הכנסת לדון במליאה, כפה מלא, על פרשה זו — לא כדי למצוא חור נוסף שאפשר לחמוק בו, אלא כדי להפריד סוף-סוף בין הדת והמדינה.